

СПОМИНИ

ОЛЕКСА ВАСИЛЬОВИЧ МИШАНИЧ – ОРГАНІЗАТОР НАУКИ

Шановні колеги, мені надзвичайно приємно привітати учасників цієї конференції від імені Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, у якому працював наш колега Олекса Васильович Мишанич. І я хотів би сердечно подякувати вам, шановні колеги, передусім кафедрі української літератури Ужгородського університету, за організацію цієї конференції, за ті ініціативи, які ви виявляєте, вшановуючи пам'ять видатних письменників, учених Закарпаття. Згадую сьогодні з великою приємністю спільно проведені конференції, присвячені Івану Чендею, Петру Скунцю. І мені ця наукова активність надзвичайно імпонує. Тому завжди раді з вами співпрацювати. Сьогодні в цей день, коли ми вшановуємо пам'ять Олекси Васильовича Мишанича, мені хотілося б сказати, що такі постаті, як Олекса Мишанич, Василь Німчук, Василь Микитась, називаю передусім тих учених, які працювали в Національній академії наук України, вони вами пошановані, ви присвячуєте їм наукові конференції, збірники спогадів, і це говорить про те, що ми думаємо, дбаємо, пам'ятаємо про тих, хто часто з певною пожертвою працював в ім'я розквіту української мови, української культури, літератури й науки.

Я не випадково вжив термін «з певною жертвою», тому що життя й діяльність Олекси Мишанича – це доволі драматична доля, драматична історія, яка передусім була пов'язана із працею над «Історією української літератури» у 8 томах, до якої Олекса Васильович написав розділи про народну творчість, літописи, полемічну літературу, шкільну драматургію, був редактором, організатором перших п'яти томів «Історії української літератури». І ті репресії, які почалися в Україні, передусім в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка, були пов'язані насамперед із висвітленням у 8 томі цього академічного видання періоду шістдесятництва, найбільш складного для сприйняття в ті часи. Олекса Васильович, хоч і не мав стосунку до роботи над цим томом історії літератури, все одно був підданий певним гонінням. Його тільки що обрали старшим науковим співробітником Інституту, але через політичні обставини його переводять на посаду молодшого наукового співробітника. Можете собі уявити, у якій атмосфері йому доводилося працювати. Але О. Мишанич мене вражав тим, із якою достоїнністю, спокоєм і зосередженістю передусім на своїй роботі він вирізнявся серед інших.

Взагалі багато можна сказати про те, яку роль він відіграв у відродженні «старої» академічної школи медієвістики, що її представляли такі вче-

ні, як Сергій Маслов, Микола Гудзій, Володимир Перетц, Олександр Лазаревський, Олександр Білецький. Це були ті авторитети, на які орієнтувався Олекса Мишанич, але в той же час варто нагадати, що він був учнем одного із блискучих літературознавців Миколи Гудзія. Пошановуючи свого вчителя, він зібрав усі його праці, присвячені давньому письменству. Після смерті Олександра Білецького відділ давньої літератури був ліквідований, і була створена тільки робоча група для написання розділу про давню українську літературу. До цієї групи входив Олекса Мишанич, разом із ним працювали такі дослідники, як Леонід Махновець, Володимир Кречотень, Вікторія Колосова, і саме ці співробітники забезпечили належне висвітлення цього періоду в історії нашого письменства.

Взагалі Олекса Васильович був не тільки прекрасним ученим, а й організатором науки, і на цьому слід наголосити. Треба сказати про його дуже значиму роль у підготовці до друку й видання зібрання творів Івана Франка в 50 томах. За це він разом із іншими виконавцями цієї наукової програми був удостоєний Державної премії імені Т.Г. Шевченка. Можна багато ще сказати і про роль Олекси Мишанича у виданні «Бібліотеки української літератури». Це був унікальний проєкт, який так і залишився у нас незавершеним. Але Олекса Васильович багато зробив для цього проєкту, адже дбав про те, щоб надати повноту висвітлення історії української літератури. І його особлива заслуга в тому, що він також чимало зробив для того, щоби в цьому проєкті була гідно репрезентована література Закарпаття. Для цього він мав безперечні підстави, бо в 1964 році опублікував монографію «Література Закарпаття XVII – XVIII ст.» – це дуже вагомий історико-літературний нарис. Він постійно звертався до літератури свого краю і вболівав за те, щоб імена і твори справді достойних письменників були відомі якнайширше й органічно увійшли в контекст історії української літератури.

Згадаймо також його бібліотеку факсимільних видань, де з'явилися твори Іриней Кондратовича, Володимира Бирчака, треба наголосити і на його заслугі в публікації творів Августина Волошина. Важливою є його участь у створенні «Міжнародної асоціації українців», де він був першим ученим секретарем цієї організації, а також першим її віцепрезидентом. Слід сказати й про «Бібліотеку Гарвардського університету», яка мала цілу серію давньої української літератури. Олекса Васильович над цим трудився, він склав проєкт серії, активно співпрацював із Омеляном Пріцаком, директором

Українського інституту Гарвардського університету. Також видрукував твори Григорія Сковороди у 2 томах. Це дуже велика робота.

Це був подвижник науки, він жив наукою, він віддав усі свої сили цій благородній справі. І вважав своїм головним обов'язком подати найповніше уявлення про давню українську літературу, щоб розвинути школу медієвістики і водночас розширити межі пізнання давньої літератури не тільки на весь український простір, але й на простір світовий у межах співпраці із Гарвардським університетом.

Олекса Васильович Мишанич заслуговує на найвищу нашу увагу, нашу шану і нашу необхідність пам'ятати його уроки, його життєву долю, яка є дуже повчальною і непростою. Я гордий тим, що ми разом із ним працювали в Інституті літератури ім.Т.Г. Шевченка, і пам'ять про Олексу Мишанича для мене завжди буде світлою і незабутньою.

*Микола Жулинський (Київ),
директор Інституту літератури
ім.Т.Г. Шевченка НАН України,
доктор філологічних наук, професор,
академік Національної академії наук України*